

Vraťme se ve vzpomínce do výuky na ZŠ či SŠ

Které výukové
postupy Vám utkvěly
v paměti?

Proč?

V čem spatřujete
jejich přínos ?

Proč jste se (ne)chtěli učit?

Obsah/učivo

Způsoby podání učiva

Výukové prostředky

Přístup učitele

Komunikace/sdělování
hodnotících soudů

...

Proč se žáci vlastně chtějí učit (Geoffrey Petty, 2002)

- Věci, které se učím, se mi hodí (využití učiva v praktickém každodenním životě; smysl – lépe se učí).
- <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/5096>
- Kvalifikace, kterou studiem získám, se mi hodí – viz výše; žákovi plynou z učiva nějaké **výhody**, tzn. osvojení určitých znalostí a dovedností, které vedou k získání kvalifikace, jeho **motivace k učení roste**.
- Při učení jsou obvykle **dobré výsledky**, úspěch zvyšuje **sebevědomí**, **motivovanost žáka**.
- Když se budu dobře učit, vyvolá to **příznivý ohlas mého učitele nebo mých spolužáků**.

-
- Když se nebudu učit, bude to mít nepříjemné důsledky – negativní hodnocení, tresty, učí se, protože „musí“.
  - Věci, které se učím, jsou zajímavé a vzbuzují moji zvědavost.
  - Zjišťuji, že vyučování je zábavné - výuku přizpůsobena žákům.

ALE!

Žák si **nevěří**, očekává, že nedosáhne uspokojivých výsledků;
je přesvědčen, že **není schopen** si osvojit některý předmět.

že probírané učivo **nebude** v běžném životě **potřebovat**, že není důležité.
je **vysoce emočně labilní** či trpí **nízkou frustrační tolerancí**.

Má neodpovídající **aspirační úroveň žáka** (vysoká × nízká).

Motivace k učení je založená

- na zájmu žáka,
- na aspiracích žáka se zázemím aspirací jeho rodiny,
- na vztahu žáka k učiteli a předmětu,
- na rozvinutém vědomí perspektivy či na potřebě aktivity (Kolář & Vališová, 2009, s. 77).

Motivace: faktory

---

novost situace

činnost/aktivita žáka

---

sociální faktory

---

stanovení cíle

---

zájem

---

spojení školního učení s žákovými cíli

---

tendence dokončit daný úkol

úspěch a neúspěch ve vyučovacím předmětu

---

odměny a tresty

Aktivita žáků v procesech

Vnímání

Myšlení

Volní procesy
Chování a konání

Řeč žáka

Emocionální
(citový zážitek)

Baroko

upraveno podle M. Svejkové, dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz

Organizace výuky:

- skupinová práce (čtyři skupiny);
- pro tercii / 8. třídu, ale možné i pro septimu / 3. ročníky SŠ
- dvě vyučovací hodiny

Průběh výuky:

1. Automatickým psaním během Bachovy skladby každý píše vše, co o **baroku** zatím ví: <https://www.youtube.com/watch?v=H4wZuChnb6M>
  - Po jedné charakteristice sdílejí nahlas, vzájemně si naslouchají, neopakují již vyřčené.
  - (2,47' + 4')

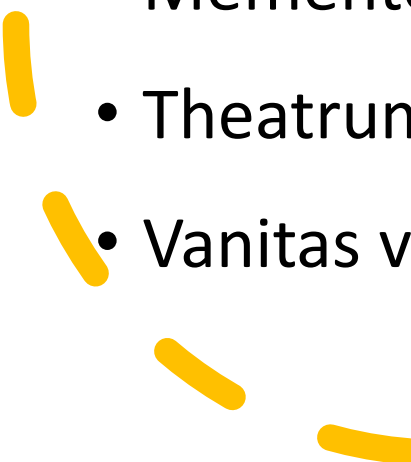
---

2. Potvrzujeme/vyvracíme **hypotézy o baroku**; každá skupina jednu. Vyhledáváme na internetu. Vytváříme myšlenkovou mapu. Sdílíme. (10 až 15 min.)

- *Baroko jako doba temna.*
- *Jezuité jako nositelé baroka.*
- *Baroko jako symbol rekatolizace.*
- *Baroko jako poslední jednotný styl celé Evropy.*

3. Pracujeme s **latinskými termíny**. Každá skupina si vylosuje jeden, nejprve žáci napíší odhad, co asi znamená, domněnku si pak ověří na internetu. Představí ostatním skupinám (10 až 15 min.).

- Libri prohibiti.
  - Memento mori.
  - Theatrum mundi.
  - Vanitas vanitatum.
-

Knihy byly zakázány.
Pamatujte na smrt.
Divadlo světa.
Marnost nad marnost.

5. Jan Amos Komenský. Každý za sebe 1. napíše 5 klíčových slov ze života a díla J. A. K.; 2. přemýšlí nad tím, z čeho bral Komenský sílu; 3. do jaké míry se Komenského vize o českém školství naplnily?

- Staleté kořeny (8,17)
  - <https://www.youtube.com/watch?v=dUW9Chv-A5c>
  - Dějiny udatného českého Iva (2,50)
  - <https://www.youtube.com/watch?v=InfsK8j5rec>
-

6. Ctnosti a neřesti – tehdy a dnes, dnes a tehdy? (zbytek hodiny)

- Každá skupina navrhne jednu ctnost a jednu neřest současnosti.
- K těm barokním pak vytvářejí živý obraz – ostatní hádají, o kterou z nich jde: <http://www.zapadoceskebaroko.cz/cz/zajimavosti/barokni-ctnosti-a-neresti>

7 smrtelných hříchů

<http://www.zapadoceskebaroko.cz/cz/zajimavosti/barokni-ctnosti-a-neresti>

Pýcha (superbia)

Nejvážnější hřích, ze kterého pochází ostatní smrtelné hřích. Je s ním spojován sám Lucifer. Za pýchu můžeme označit takové vlastnosti, jakými jsou narcismus, namyšlenost, nadutost, povýšenost nebo opovrhování druhými.

Lakota (avaritia)

S tímto hříchem je spojován démon Mamon. Ten je spojen s nezřízenou touhou po majetku, přepychem, nenasytostí, hrabivostí, ale též s krádežemi a úplatkářstvím. Bývá označován jako hřích přemíry.

Závist (invidia)

S tímto hříchem je spojován démon Leviatan. Lidem trpící závistí zašivali zavřené oči drátem, jak v druhé části své Božské komedie – Očistci – uvádí Dante Alighieri. Závist je spojená s žárlivostí, kdy člověk touží získat majetek či další hmotné či duševní statky i za cenu zavrženíhodných činů.

Hněv (ira)

S tímto hříchem je spojován zlý démon a nepřítel Boha a lidstva Satan, který je protivníkem Ježíše Krista. Z tohoto důvodu se z něho stává Antikrist a zároveň je chápán jako synonymum zla. Mezi hřích Hněvu patří též nenávist, vztek, násilí, předsudky, diskriminace, ale též množství nekontrolovatelných pocitů zlosti a nenávisti. Lidé trpící tímto hříchem se neštítí vraždy a genocidy.

Smilstvo (luxuria)

S tímto hříchem je spojen démon Asmodeus, neboli ďábel rozbíjející manželství. S tímto hříchem se pojí chtíč, znásilnění nebo zvrhlost. Přes svůj původní význam jako jakékoliv přemrštěné touhy po sexuálním uspokojení je dnes vnímán jako fyzické naplnění této touhy. Dante Alighieri označuje chtíč za „přílišnou lásku k jiným“.

Obžerství (gula)

S tímto hříchem je spojen démon Belzebub. Hřešící člověk trpí nenasytností, a to především v oblasti přespřílišného požívání nápojů a potravin.

Lenost (acedia)

Démonem tohoto hříchu, který byl původně hříchem smutku, je Belfegor. Člověk trpící tímto hříchem nechce využít svých schopností, odmítá starat se o sebe i o druhé. Zároveň odmítá uposlechnout hlas svého svědomí. V současném výkladu se jedná o apatii nebo depresi.

7 ctností

Pokora (humilitas)

Člověk si uvědomuje a pociťuje svoji nedokonalost, která může pocházet z pocitu vlastní slabosti a nedokonalosti vůči požadavkům vyšších bytostí. Takový člověk se chová skromně, není sobec a má respekt, přičemž není oslněn vlastní osobností.

Štědrost (liberalitas)

Opak lakoty, potlačuje chamtivost nebo egoismus. Bývá spojována s velkorysostí, láskou, uskutečňováním šlechetných činů a myšlenek. Zároveň je středem mezi zmíněnou lakotou a rozhazovačností.

Přejícnost (humanitas, charitatis)

Ctnost charakterizuje laskavost, lidskost, obdiv a charita. Nechybí ani soucit nebo přátelství bez předsudku.

Mírumilovnost (patientia)

Tuto ctnost charakterizuje shovívavost a odolnost snášet utrpení dosažené sebeovládáním, umírněností a zdrženlivostí. Konflikty jsou řešeny mírumilovně i přesto, že druhá strana může činit násilné věci. Vyjadřuje i schopnost odpuštění, smilování se nad hříšníky. Mezi vlastnosti náležející k této ctnosti náleží i trpělivost, shovívavost a vyrovnanost.

Cudnost (castitas)

je ctnost spojená se zdrženlivostí, bezúhonností a čistotou duše. Zahrnuje přísnou mravní čistotu, prospěšnost a dosažení čistoty myšlenky pomocí vědomého zdokonalování se.

Střídmost (frenum)

je spojena se sebekontrolou, zdrženlivostí, umírněností a sebeovládáním se.

Činorodost (industria)

Tuto ctnost charakterizuje energická pracovní morálka spojená s dobrým hospodařením s čase, ale také s úsilím, pracovitostí, pílí, přičinlivostí a iniciativou. Zároveň se takový člověk vyvarovává hříchu Lenosti.

Práce s textem

Práce s (didaktickým) textem

metoda založená na
zpracovávání textových
informací,

jejich využití směřuje
k osvojení nových poznatků,
jejich rozšíření a prohloubení.

Co tvoří didaktický text?

- verbální informace, instrukce,
  - příklady ilustrující tyto informace
  - otázky a učební úlohy
  - klíčová slova (grafické zvýraznění)
  - přílohy (mapky, schémata, rozšiřující informace)
  - rejstříky
-

Žák dokáže:

- **vyčlenit a označit v textu** (podtržením, barevným zvýrazněním) **klíčové informace a hlavní myšlenky**
- stanovit **vztah mezi** těmito **informacemi** (pojmy)
- **uspořádat** **klíčové informace** podle určitého kritéria
- **vyjádřit** uspořádané **informace graficky**
- prezentovat **obsah** textu **vlastními slovy**
- **zaujmout** k hlavním myšlenkám textu **vlastní stanovisko**
- **zformulovat otázky** k textu
- **doplnit text** vlastním hodnocením, **komentářem**

Vybrané metody práce s textem - SQ4R

- **S** (*survey* – dělat přehled, odhadovat, prohlížet): rychlá, předběžná orientace v textu (nadpisy, záhlaví, různá členění textu)
  - **Q** (*questions* – otázky): kladení si otázek, postihujících to, co již čtenář zná a co je pro něho doposud neznámé
  - **4R** (*read* – číst, *reflect* – uvažovat, svědčit o, *recite* - vyjmenovat, opakovat si, *review* – zhodnotit, přezkoumat, posoudit):
-

Vybrané metody práce s textem - SQ4R

- Podrobnější čtení textu, *pořizování stručných poznámek* a záznam průběžných otázek,
- *nalezení vztahů mezi informacemi,*
- *zapamatování si klíčových informací* a jejich zpětné vybavení (na základě otázek vztahujících se k textu)
- *přehledné shrnutí informací získaných z textu.*

Vybrané metody kritického myšlení

- Metoda I.N.S.E.R.T.
- Podvojný deník
- V-CH-D
- Zpřeházené věty
- Myšlenková mapa
- Volné psaní

Metoda I. N. S. E. R. T.

I	interactive	interaktivní
N	noting	poznámkový
S	system for	system pro
E	effective	efektivní
R	reading and	čtení a
T	thinking	myšlení

Co znamenaají značky

„√“ - potvrzuje to, co již víme

- mínus tam, kde je informace, která je v rozporu s tím, co jsme si mysleli, že víme

+ plus tam, kde v textu narazíme na zajímavou novou informaci

? otazník tam, kde něčemu v textu nerozumíme nebo kde bychom rádi měli další informace

Podvojný deník

- Působení textu na žáka - co pozitivně, negativně a proč?
Nad textem přemýšlí a vytváří další otázky.
- **Postup:**
- Žáci si na papír nakreslí velké **T**.
- **Na levou stranu** píše část textu, která na ně silně zapůsobila nebo jim připomněla vlastní zážitek, nebo tvrzení, s nímž se neztotožňují.
- **Na pravou stranu** napíše komentář právě ke svým poznámkám na levé straně.
PROČ? Co je přimělo napsat právě ji? Co jim to připomnělo? Jakou další otázku to v nich vyvolalo?
- CO na mě zapůsobilo? S čím nesouhlasím.
- Komentář PROČ; Jaké otázky to ve mně vyvolalo

Podtrhávání klíčových pojmu/hlavních myšlenek

- zachytit a podtrhnout (barevně si označit) nejdůležitější informace v psaném textu;
- z podtrhaných vět lze naučit žáky tvořit si vlastní poznámky.
- nejjednodušší varianta = přepsat podtrhané věty či hesla.
- náročnější varianta = převedení vět do sousloví a hesel (tj. přemýšlet o jejich významu a snažit se je slovně redukovat, ovšem nikoli na úkor smyslu).

Metoda V-CH-D

V	CH	D
Víme	Chceme vědět	Dověděli jsme se
- **VÍME**
    - ptáme se žáků, **co** k danému tématu **vědí** oni sami (klíčová fakta)
  - **CHCEME VĚDĚT**
    - co dalšího se žáci k danému tématu **chtějí dozvědět** – co je zajímavá
  - **CO JSME SE DOZVĚDĚLI**
    - když žáci dočtou text, zapíší hlavní informace, které **se dozvěděli**

Postup techniky V- CH-D:

- Žáci si rozdělí papír na tři sloupce:

Víme, Chceme vědět, Dověděli jsme se.

Na začátku si napíší vše, co k danému tématu vědí
(**slopec V**),

dále napíší své otázky, co by se chtěli dovědět (**CH**),

pak následuje čtení textu (během čtení si mohou
tvořit poznámky – podtrhávat, vypisovat). Po
přečtení textu doplní sloupeček **D** o nové
informace.

Zpřeházené věty/zpřeházené odstavce

K porozumění textu:

- žáci seřazují jednotlivé informace podle určitých pravidel (tematických, časových).
- vhodné do motivační části vyučování, kdy se žáci aktivně zapojují do dešifrování nového tématu.

Postup techniky:

- Jednotlivé lístky jsou zpřeházené. Žáci je musí nejprve přečíst samostatně. Následně se je skládají podle logické návaznosti.
- žáci vymýšlí pro jednotlivé odstavce nadpisy (hesla či věty, které nejlépe vystihují obsah odstavce).
- [vy-12-inovace-18-stare-povesti-ceske.pptx \(live.com\)](https://www.live.com/presentation/12-inovace-18-stare-povesti-ceske.pptx)

Zpřeházené věty

V textu máte očíslované věty, ale nejsou ve správném pořadí. Poradíte si s tím? Zapište správné pořadí čísel do tabulky:

1. Četl jsem si totiž velmi napínavou knížku.
2. Věděl jsem, že se budu muset nadlouho rozloučit s kapesným, abych mohl zaplatit rozbité dveře.
3. Dostal jsem za úkol Jiříka hlídat.
4. Také teď se Jiřík dostal do ráže.
5. V pátek odpoledne maminka přivedla Jiříka ze školky a šla nakoupit.
6. Nasadil si indiánskou čelenku a s válečným pokřikem se na mne vrhl.
7. Kromě toho uhlídáte spíš pytel blech než našeho malého Jiříka.
8. Ozval se řinkot skla a Jiříkův výkřik.
9. Vší silou se snažil stáhnout mě z gauče.
10. Co se stalo?
11. Převržená židle prorazila skleněnou výplň dveří.
12. Prudce jsem se po něm ohnal.
13. Všude byly střepy, ale malý indián byl naštěstí celý.
14. Zděšeně jsem vyskočil.
15. Jiřík divoce uskočil a vrazil do dřevěné židle.
16. Tatínek také ještě nebyl doma.
17. Rychle jsem všechno pečlivě uklidil.
18. Nebyl jsem tím právě nadšený.

- Řešení

- 5 16 3 18 1 7 6 9 12 4 8 10 15 11 14 13 17 2

Návrh další práce

---

pro mladší žáky - nakreslit osnovu děje namísto vymýšlení nadpisů pro odstavce. Poté text převyprávět.

Pro osvojení techniky zvolíme:

---

známý text (pohádku, dětský příběh,...).

---

kreslenou osnovu zpřeházíme.

---

nejprve ji seřazujeme a pak slovně popisujeme (nakonec lze společně vymýšlet i stěžejní myšlenky).

Myšlenková = mentální mapa

Nejjednodušší
metoda práce
s textem, žák
píše asociace
k určenému
heslu;

---

k diagnostice, odhalení nesprávného
uvažování žáka a k poznání jeho
myšlenkových pochodů;

---

užívá se v motivační části, ke zjišťování
žákova prekonceptu;

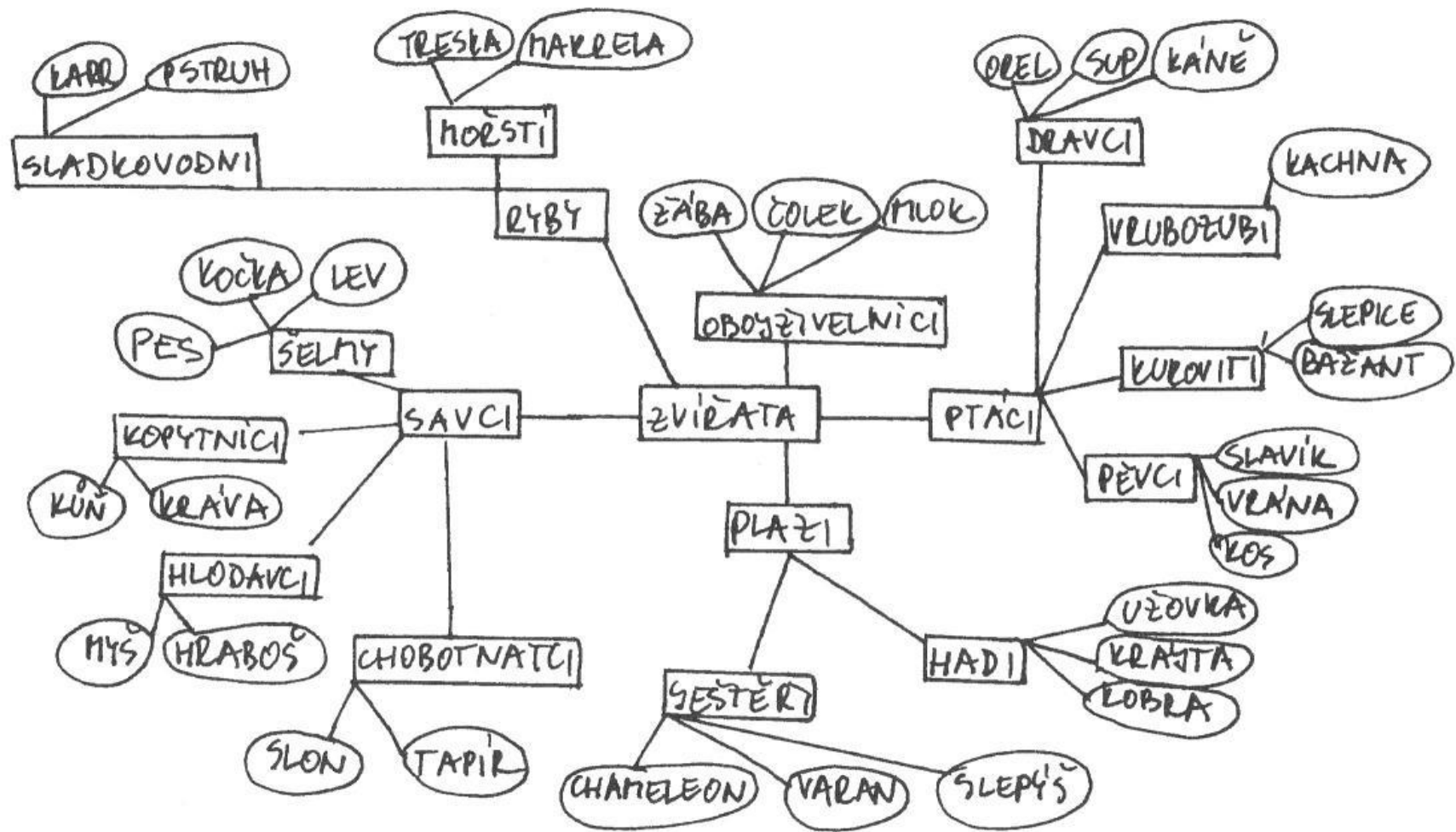
---

formulace „strohých koster“, cíleně
kombinují různé typy a velikosti písma,
barvy, obrázky, čáry, jednoduché náčrty,

---

maximálně sdělné a jasné schéma i
úsporné.

Volné psaní

[Metodou volného psaní
přijdete na kloub mnoha
problémům | ProNáladu.cz
\(pronaladu.cz\)](#)

[https://www.pancelcino.cz/tajemstvi-
volneho-psani/](https://www.pancelcino.cz/tajemstvi-volneho-psani/)

- prostor pro vyjádření znalostí a pocitů (fyzické potíže – bolest hlavy, únava,...) i emotivních postřehů (nezájem, radost, smutek...).
- Prioritně jde o obsahovou stránku textu (žákovy myšlenky, znalosti, postřehy, atd.).

Postup volného psaní:

- V počátcích nácviku je dobré žákům určit slova, která by měl text obsahovat.
- V dalším období už ponecháme na vlastním rozhodnutí.
- Nutné je vymezení času, který musí žáci vždy dodržet.

Pravidla volného psaní

- 1. Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá.*
- 2. Piš souvislý text, ne jen jednotlivá hesla nebo body.*
- 3. Nevracej se k napsanému, neopravuj, nevylepšuj, co jsi napsal/a.*
- 4. Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá, zapisuj i pomocné věty („Ted' mne nic nenapadá...“), ale snaž se vrátit k tématu.*
- 5. Nenech se ve svých nápadech brzdit pravopisem*

Druhy a formy otázek

1. *otázka zjišťovací* – slouží pouze k vybavení faktů (např.: Kdy byla založena UK?)
2. *otázka otevřená* – např.: Jak lze vysvětlit mořský příliv a odliv?
3. *otázka zavřená* - Jak zní odborný název pro tvarosloví?
4. *otázka konvergentní a divergentní* – v prvním případě se vyžaduje známá, jednoznačná odpověď (např.: Kolik je 4:2?), v druhém případě se očekává postihu nových souvislostí (např.: Kolik vymyslíš příkladů, aby výsledek byl 100?)

Druhy a formy otázek

5. *otázka na pozorování* – např.: Co se stane s cukrem, který vsypete do vody?
6. *otázka problémová* – např.: Proč se u nás ve střední Evropě střídají roční období?
7. *otázka na posouzení situace* – např.: Co by se stalo, kdyby druhou světovou válku vyhrálo Německo?
8. *otázka rozhodovací* – např.: Václavské náměstí najdete v Praze nebo v Plzni?

Hodně zdaru

- Ať se vám daří najít výukovou metodu, která přinese efekt a radost žákům i Vám.

HH

